

อิทธิพลของปัจจัยภายนอกต่อการมีความสัมพันธ์ทางการทูต ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

นฤมิตร สอดศุข

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมีนโยบายปฏิบัติต่อกันมาตลอด ๒๕ ปี ตั้งแต่เหมาเจ๋อตุงสถาปนาประเทศจีนใหม่เป็นสาธารณรัฐประชาชนจีน (The People's Republic of China) เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๒ การตัดสินใจของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงเป็นผลให้ประเทศทั้งสองสามารถยุติความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันอย่างเป็นทางการได้ผลสำเร็จ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง

ดังกล่าวนอกจากปัจจัยภายในแล้ว ปัจจัยภายนอกก็มีอิทธิพลเช่นกัน^(๑) อาจแยกพิจารณาปัจจัยสำคัญดังกล่าวได้ดังนี้

๑. สภาพการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในอินโดจีนที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของกลุ่มประเทศในอินโดจีนเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ทั้งในเวียดนาม กัมพูชาและลาว ส่งผลผลักดันให้ไทยต้องตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อให้สอดคล้อง

(๑) เจมส์ เอน. รอสเนา (James N. Rosenau) นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ท่านหนึ่ง ได้เสนอทฤษฎีความเกี่ยวพันหรือการเมืองเกี่ยวพัน (linkage theory or linkage politics) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ มีสาระสำคัญว่าปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของรัฐต่าง ๆ มีส่วนผลักดันให้รัฐกระทำการหรือนำนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งมาใช้ในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพราะการเมืองภายในและการเมืองระหว่างประเทศมีส่วนเกี่ยวพันกัน ปัจจัยภายในที่สำคัญ ๆ ได้แก่ สภาวะผู้นำกลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง มติมหาชนและสื่อมวลชน อุณหภูมิและสภาวะทางเศรษฐกิจภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม เจมส์ เอน. รอสเนา ได้กล่าวถึงทฤษฎีความเกี่ยวพันว่า นักวิจัยที่ได้นำเอาทฤษฎีนี้ไปใช้ต่างวิจารณ์กันว่าความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างปัจจัยภายนอก ยังไม่สามารถชี้ให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์กันของข้อมูลอย่างเป็นระบบนัก นั่นคือความเกี่ยวพันระหว่างปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอกถูกมองว่าเป็นตัวแปรที่ค่อนข้างจะเป็นอิสระจากกัน

กับบรรยากาศของการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์สภาวการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศดังกล่าวคือ

๕ ก) **วิกฤตการณ์ทางการเมืองในเวียดนาม** เมื่อประธานาธิบดีเดอว์วันมีนห์แห่งเวียดนามได้ประกาศทางวิทยุยอมจำนน ต่อรัฐบาลคณะปฏิวัติเฉพาะกาลโดยไม่มีเงื่อนไข เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘ ถือเป็น การสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ซึ่งดำเนินมา เป็นเวลานานถึงปี ๑๕ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๑๘ ตลอดระยะเวลาดังกล่าว นโยบายต่างประเทศของไทยได้ผูกพันกับนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งสนับสนุนเวียดนามใต้ เพื่อต่อต้านเวียดนามเหนือมาตลอด การยุติ สงครามเวียดนามและยอมถอนตนออกไปจาก เวียดนาม จึงมีผลกระทบต่อการดำเนินนโยบาย ต่างประเทศของไทยที่ผูกพันกับสหรัฐอเมริกา โดยตรง

ตั้งแต่สงครามเวียดนามเริ่มดำเนินมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาได้ถลำตัวเข้ามาผูกพันมากขึ้นทุกขณะ สภาพดังกล่าว เปลี่ยนไปเมื่อประธานาธิบดีนิกสันได้ประกาศ ลัทธินิกสันในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ที่จะถอนตนออกไปจากสงครามเวียดนาม นโยบายใหม่ของสหรัฐ อเมริกาต้องการให้ชาวเวียดนามใต้พึ่งตนเอง

โดยสหรัฐอเมริกาจะให้การสนับสนุนกำลังทหาร ทางอากาศและอาวุธยุทโธปกรณ์ และได้มีการ ตกลงเจรจาสันติภาพกันที่กรุงปารีส โดยสหรัฐ อเมริกากลางจะถอนทหารออกจากเวียดนามทั้ง หมดยกภายในเวลา ๖ เดือน หลังจากกลุ่มแนวร่วม ปลดแอกแห่งชาติเวียดนาม (เวียดกง) และ เวียดนามเหนือลงนามใน สนธิสัญญาสันติภาพ ตกลงให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีเวียดนามใต้ ภายหลังจากการหยุดยิง โดยมีองค์การระหว่างประ- เทศเป็นผู้ควบคุม และยอมให้กลุ่มการเมืองทุก กลุ่มในเวียดนามใต้ ซึ่งรวมทั้งพวกเวียดกงเข้า สมัครงแข่งขันเลือกตั้งครั้งนี้ด้วย ทั้งนี้ให้ประธานาธิบดีเวียดนามใต้ลาออกจากตำแหน่งก่อน เลือกตั้งอย่างน้อย ๑ เดือน นอกจากนั้นสหรัฐ อเมริกาจะให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ แก่รัฐบาลเวียดนามใต้ เป็นจำนวนมากภายหลัง การหยุดยิง แต่ฝ่ายเวียดนามเหนือและพวก เวียดกงต้องการให้สหรัฐอเมริกาถอนทหารพร้อม อาวุธยุทโธปกรณ์ทั้งหมดออกจากเวียดนามใต้โดย ไม่มีเงื่อนไข นอกจากนั้นสหรัฐอเมริกาจะต้อง เลิกสนับสนุนรัฐบาลเวียดนามใต้ทุกด้าน และ ชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามให้แก่เวียดกงและ เวียดนามเหนือที่ต้องสูญเสีย และได้รับความ เสียหายในระหว่างที่เกิดสงครามอีกด้วย^(๒) แต่ เวียดนามเหนือและเวียดกงไม่ยอมรับข้อเสนอ

(๒) จักรสิน พิเศษสาร, ๓๐ ปีของสงครามกึ่งสภาพเวียดนาม (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงกมล, ๒๕๑๘), หน้า ๒๑๘-๒๑๙.

สันติภาพของประธานาธิบดีนิกสัน เพราะกลัวว่าประธานาธิบดีนิกสันจะได้รับเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่งและจะกลับให้การสนับสนุนทางทหารแก่เวียดนามใต้ อีกทั้งกลัวว่าประธานาธิบดีนิกสัน จะหาทางตกลงกับสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อกดดันให้เวียดนามเหนือต้องยอมรับข้อตกลงยุติสงคราม^(๓) ดังนั้นข้อเสนอสันติภาพของประธานาธิบดีนิกสัน จึงต้องล้มเหลวลง

ในช่วงนี้ สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เปลี่ยนแปลงนโยบายในการให้การสนับสนุนเวียดนามเหนือ โดยได้ประกาศเป็นทางการเป็นครั้งแรกในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๑๔ สนับสนุนแผนการที่จะยุติสงครามเวียดนามโดยสันติวิธี ด้วยการสนับสนุนข้อเสนอ ๗ ข้อของผู้แทนเวียดนามที่ปารีส เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเห็นว่าการดำเนินสงครามอินโดจีนต่อไปจะไม่ช่วยให้สถานะของตนดีขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบกับสหภาพโซเวียต แต่ตรงกันข้ามหากสถานะของสหรัฐอเมริกาอ่อนแอลงในเอเชีย ฝ่ายที่จะได้ประโยชน์คือสหภาพโซเวียต ที่เพิ่มความช่วยเหลือให้กับเวียดนามเหนือ และพยายามสร้างสัมพันธอันดีกับประเทศในเอเชียอาคเนย์โดยเสนอระบบความมั่นคงร่วมกันในเอเชีย (Asian Collective Security System) ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๔^(๔) ซึ่งฝ่ายเวียดนามเหนือแสดงความไม่พอใจนโยบายการผ่อนคลายความตึงเครียดของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อสหรัฐอเมริกา อันเป็นโอกาสดีของสหภาพโซเวียต คือ ประธานาธิบดีนิกโกลีพอดกอร์นี่ ได้เดินทางไปเยือนฮานอยอย่างเป็นทางการในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ทำสัญญาตกลงให้ความช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจแก่เวียดนามเหนือเป็นอันมาก^(๕) อันเป็นผลให้ประเทศทั้งสองมีความสัมพันธ์ต่อกันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นมากกว่าที่เวียดนามเหนือมีกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในเวลาต่อมา

(๓) ไปรคคู J.L.S. Girling, "The Changing Role of the United States in Southeast Asia," in *New Direction in the International Relations of Southeast Asia : The Great Powers and Southeast Asia*, Edited by Lau Teik Soon (Singapore : Singapore University Press for ISEAS, 1973), p. 88.

(๔) กุสุมา สนิทวงศ์ "บทบาทของจีนในอนาคคของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินโดจีน," *วารสารสังคมศาสตร์* ๑๒ (กรกฎาคม ๒๕๑๘), หน้า ๑๐๔.

(๕) ไปรคคูรายละเอียดใน Kenneth P. Landon "The Impact of the Sino-American Detente on the Indochina Conflict," in *Sino-American Detente and Its Policy Implication* Edited by Gene T. Hsiao (New York : Praeger Publishers Inc., 1974), p. 210.

ผลการเจรจาไม่เป็นที่ตกลง ฝ่ายเวียดนามเหนือจึงรุกใหญ่ตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นต้นมา โดยได้รับการสนับสนุนทางด้านอาวุธจากสหภาพโซเวียต และสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงได้เปลี่ยนโฉมจากสงครามแบบเผชิญหน้า^(๖) ซึ่งฝ่ายเวียดนามเหนือสามารถยึดครองพื้นที่ของเวียดนามใต้ไว้ได้เป็นอันมาก การเจรจายังไม่ประสบผลสำเร็จ จนกระทั่งประธานาธิบดีนิกสันได้รับเลือกให้เป็นประธานาธิบดีอีกสมัยหนึ่ง สหรัฐอเมริกาจึงได้ยื่นคำขาดให้ฝ่ายเวียดนามเหนือปฏิบัติตามข้อเสนอของตนภายใน ๗ ชั่วโมง แต่ไม่สำเร็จจึงได้ทำการโจมตีเวียดนามเหนือ โดยการทิ้งระเบิดเหนือเส้นขนานที่ ๒๐ แต่ถูกมติมหาชนทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศคัดค้าน ประกอบกับการยื่นหยัดต่อสู้อย่างเด็ดเดี่ยวของรัฐบาลเวียดนาม-

เหนือและเวียดกง ทำให้ประธานาธิบดีนิกสันต้องประกาศหยุดยิงและหยุดทิ้งระเบิด และเสนอให้เวียดนามเหนือเปิดเจรจากันระหว่างวันที่ ๘-๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยได้มีการลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพในวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๑๖^(๗) สัญญานับนี้มีความยาวทั้งหมด ๙ บท รวม ๒๓ มาตรา พร้อมด้วยเอกสารบางอย่างผนวกเอาไว้ด้วย เพื่ออธิบายข้อกำหนดทางเทคนิคและรายละเอียดต่างๆ เนื้อหาของสัญญาครอบคลุมตั้งแต่การหยุดยิง การถอนทหาร การตกลงความขัดแย้งระหว่างคู่กรณีคือ รัฐบาลเวียดนามใต้และเวียดกง การรวมเวียดนามทั้งสองภาคเข้าด้วยกัน ตลอดจนจนถึงข้อตกลงบางประการเกี่ยวกับกัมพูชาและลาว

สาระสำคัญของสันติภาพครั้งที่ ๒ คือ เรื่องข้อตกลงหยุดยิงและการถอนทหาร ห้ามทุกฝ่าย

(๖) เวียดนามเหนือพยายามวางตัวเป็นกลาง ในความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียต เพราะหากจะรับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตฝ่ายเดียว ก็มีปัญหาเพราะอยู่ไกลต้องส่งความช่วยเหลือทางอากาศหรือทางเรือ ซึ่งสิ้นเปลืองและล่าช้าเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากสาธารณรัฐจีนให้เดินทางผ่าน และหากจะรับความช่วยเหลือจากสาธารณรัฐประชาชนจีนฝ่ายเดียว ก็มีปัญหาว่าเมื่อปราศจากคู่แข่งชั้นสาธารณรัฐประชาชนจีนอาจลดความช่วยเหลือ และอาจเป็นการเปิดทางให้อิทธิพลของสาธารณรัฐจีนเข้ามาครอบครองเวียดนามใต้ นอกจากนั้นสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออกยังให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอุตสาหกรรมและกำลังอาวุธที่ทันสมัยกว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกด้วย

โปรดดู P.J. Honey, *Communism in North Vietnam : Its Role in The Sino-Soviet Dispute* (Connecticut : Greenwood Press, Publishers, 1973), p. 176-180.

(๗) โปรดดูรายละเอียดของสัญญาสันติภาพใน คณะกรรมการนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “ความตกลงเรื่องยุติสงครามและฟื้นฟูสันติภาพในเวียดนาม”, ใน *อนุทินสงครามเวียดนาม* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนต), หน้า ๓๙-๕๔

เพิ่มกำลังทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์เข้าไปใน เวียดนามใต้ ห้ามทหารเวียดนามเหนือที่อยู่ใน เวียดนามใต้ ๑๔๕,๐๐๐ คน ปฏิบัติการใดๆ โดย ทุกฝ่ายจะต้องลดกำลังทหารประจำการ โดยเฉพาะ สหรัฐอเมริกาจะต้องถอนทหารของตน และพันธมิตรออกจากเวียดนามใต้ภายใน ๑๕ วัน หลังการลงนามในสัญญาทันทีที่มีการหยุดยิง ให้ รัฐบาลเวียดนามใต้และรัฐบาลเวียดกง โดยร่วม มือกับฝ่ายเป็นกลางจัดตั้งสภาพฟื้นฟูสัมพันธภาพ แห่งชาติเพื่อจัดเลือกตั้งทั่วไปขึ้น เพื่อปกครอง ตนเองโดยอิสระ สำหรับการรวบรวมเวียดนาม เหนือและเวียดนามใต้ให้กระทำโดยสันติวิธี ระหว่างทั้งสองรัฐบาล โดยให้ถือเส้นขนานที่ ๑๗ เป็นเขตปลอดทหารชั่วคราว

อย่างไรก็ดีทั้งสหรัฐอเมริกาและเวียดนาม เหนือต่างก็กล่าวหากันว่า แต่ละฝ่ายละเมิดสัญญา ก่อนด้วยการละเมิดการหยุดยิง เพราะมีการลอบ โจมตีและทิ้งระเบิดตามที่มั่นต่าง ๆ ต่อกันตลอด เวลา ทั้ง ๆ ที่ได้ลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพ แล้ว เนื่องจากไม่ต้องการให้ฝ่ายตนเสียเปรียบ ฝ่ายตรงข้าม แม้ว่าสหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุน

สนุนด้วยการส่งกำลังทหารอากาศและเครื่องบิน รบพร้อมทั้งระเบิดมาให้แก่รัฐบาลเวียดนามใต้ เพิ่มขึ้น แต่รัฐบาลของประธานาธิบดีเหียนวัน เทียวก็ไร้ประสิทธิภาพ เพราะเต็มไปด้วยการ คอร์รัปชัน ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ ฝ่ายค้าน และนักศึกษาได้เดินขบวนเรียกร้องให้รัฐบาลลา ออก สหรัฐอเมริกาไม่สามารถเพิ่มความช่วยเหลือเวียดนามใต้ได้อีกต่อไป เพราะรัฐสภาตัด งบประมาณช่วยเหลือเวียดนามใต้ทั้งด้านการ ทหารและด้านการเงินเป็นจำนวนมาก^(๘) พร้อม กันนั้นได้มีการอพยพชาวอเมริกันออกจากไซ่ง่อน อันเป็นสัญญาณให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รู้ ว่าสหรัฐอเมริกาได้ละทิ้งไซ่ง่อนแล้ว ฝ่ายคอม มิวนิสต์เวียดนามเหนือและเวียดกงจึงได้ โจมตี ข้ามเส้นขนานที่ ๑๗ เข้ายึดเมืองต่าง ๆ ของเวียดนามใต้ไว้ได้ ประมาณ ๑ ใน ๓ ของประเทศ ประธานาธิบดีเหียนวันเทียวไม่สามารถแก้ปัญหา ของประเทศได้ บรรดานายทหารต่างก็เรียกร้องให้เขาลาออกจากตำแหน่ง จนในที่สุดประธานาธิบดีเหียนวันเทียวไม่อาจทนต่อเสียงเรียกร้องของประชาชน และภาวะบีบคั้นทางการเมือง

(๘) ประธานาธิบดีฟอร์ด ได้แสดงให้เห็นถึงท่าทีของสหรัฐอเมริกาโดยกล่าวว่า “สำหรับสงครามในเวียดนามยุติลงแล้ว ชาวอเมริกันเบื่อนายสงครามที่ทำให้เขาสูญเสียชีวิตและเงินเป็นจำนวนมาก ชาวอเมริกันต้องตายถึง ๕๖,๐๐๐ คน บาดเจ็บ ๓๐๓,๐๐๐ คน และหมดเงินไป ๑๔๑ ล้านเหรียญ”

ไปรคฤ อุ๋นตา นพคุณ, “วิกฤตการณ์อินโดจีน ๒๕๑๘, จุดสารขุคเบื้องหลังเหตุการณ์ปัจจุบัน (๗ มิถุนายน ๒๕๑๘), หน้า ๓๓.

ได้ จึงประกาศลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๑๘ แล้วเดินทางไปยังสหรัฐอเมริกา ทั้งภาวะความรับผิดชอบให้นายพลตรันวันเฮือง รักษาการแทนได้ ๗ วัน แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ นายพลเดื่องวันมินห์ “มินห์ใหญ่” ได้เรียกร้องให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์หยุดยิงเพื่อเปิดการเจรจาและหาทางปรองดองกันต่อไป พร้อมทั้งรับปากว่าจะปลดปล่อยนักโทษการเมืองทั้งหมดที่ถูกจับกุมในสมัยรัฐบาลประธานาธิบดีเหงียนวันเทียว และจะปฏิบัติตามสนธิสัญญาสันติภาพที่กรุงปารีสอย่างเคร่งครัด

ในที่สุดฝ่ายเวียดนามเหนือและเวียดกงได้รุกประชิดเข้าไปใกล้กรุงไซ่ง่อนทุกๆ ด้าน พร้อมทั้งได้ยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลเวียดนามใต้จัดการถอนทหารสหรัฐอเมริกาออกไปทั้งหมด โดยเร็วที่สุด ซึ่งรัฐบาลออกประกาศให้สหรัฐอเมริกาปิดสถานทูตและให้เจ้าหน้าที่สถานทูตออกจากไซ่ง่อนภายใน ๒๔ ชั่วโมง ในวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘ แต่กองทัพของฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้าประชิดกรุงไซ่ง่อนได้ระดมยิงด้วยปืนใหญ่จรวดและรถถังทุกด้าน ในที่สุดประธานาธิบดีเดื่องวันมินห์ได้ประกาศยอมแพ้อย่างไม่มีเงื่อนไข ทาง

สถานวิทยุกระจายเสียงแห่งกรุงไซ่ง่อนเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘^(๙) ทางฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ประกาศให้ทหารเวียดนามใต้ทุกคนวางอาวุธพร้อมกับประกาศว่ารัฐบาลเฉพาะกาลแห่งเวียดนามใต้หรือเวียดกงได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นปกครองเวียดนามใต้แล้ว โดยมีเหงียนพันด์ฟัต เป็นประธานาธิบดี กรุงไซ่ง่อนเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นกรุงโฮจิมินห์

ลักษณะของชาตินิยมของเวียดนามที่ต้องการเป็นอิสระจากอิทธิพลของต่างชาติ แม้จะสามารถจัดอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาออกไปได้ แต่เวียดนามก็มีแนวโน้มที่จะใช้นโยบายเป็นกลางและอิสระในความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียต เพราะหาหนอดศรัทธากับความจริงใจของทั้งสองมหาอำนาจเมื่อทั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน สหภาพโซเวียตหันไปปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ อย่างไรก็ดี ในระยะหลังมีแนวโน้มว่าเวียดนามจะมีความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตมากกว่า อันเนื่องมาจากการให้ความช่วยเหลือมากขึ้นกับสงครามเวียดนามช่วงหลัง เวียดนามจึงจะกลายเป็นเวทีของความขัดแย้งระหว่าง

(๙) ประธานาธิบดีเดื่องวันมินห์ได้ประกาศทางวิทยุยอมจำนนต่อรัฐบาลคณะปฏิวัติเฉพาะกาลโดยไม่มีเงื่อนไขว่า “ข้าพเจ้าเชื่อว่าการประนีประนอมระหว่างญวนด้วยกันจะช่วยไม่ให้เกิดการนองเลือดอย่างไร้เหตุผล และด้วยผลดังกล่าวข้าพเจ้าขอวิงวอนให้ทหารของสาธารณรัฐเวียดนามยุติการต่อสู้และตั้งอยู่ในที่มั่นด้วยความสงบ การยอมแพ้เป็นสิ่งที่จะต้องทำเพราะจะช่วยไม่ให้เกิดการสูญเสียชีวิต”

โปรดดู อุ่นตาน นพคุณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖-๓๗ และ Denzil Peiris, “When Guns Did the Talking, *Far Eastern Economic Review*, (May 1957), pp. 11-13.

สาธารณรัฐประชาชนจีนกับสหภาพโซเวียตใน
แถบเอเชียอาคเนย์แทน

ข) ปัญหาทางการเมืองในกัมพูชา
และลาว วิกฤตการณ์ทางการเมืองในเวียดนาม
มีผลเกี่ยวเนื่องโดยตรงต่อสงครามในกัมพูชาและ
ในลาว เพราะเป็นปัญหาความขัดแย้งภายใน
ประเทศที่มหาอำนาจที่มีอุดมการณ์ตรงกันข้ามให้
การสนับสนุนในลักษณะเดียวกัน คือ สหรัฐ-
อเมริกาให้การสนับสนุนฝ่ายเสรีซึ่งส่วนใหญ่เป็น
รัฐบาลทหาร และสหภาพโซเวียตกับสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนให้การสนับสนุนฝ่ายคอมมิวนิสต์
ตั้งนั้นเมื่อสงครามเวียดนามยุติลง โดยฝ่ายคอม-
มิวนิสต์เป็นฝ่ายชนะ จึงยอมส่งผลกระทบถึง
ชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในกัมพูชาและลาว
ด้วย เหตุผลสำคัญประการหนึ่งคือสหรัฐอเมริกา
ซึ่งให้ความสนับสนุนฝ่ายรัฐบาลทหารในประ-
เทศอินโดจีนมาโดยตลอด ต้องถอนตัวออกไปอัน
หมายถึงความพ่ายแพ้ตนเอง นอกจากนั้นฝ่าย
คอมมิวนิสต์เวียดนามยังให้การสนับสนุนฝ่าย
คอมมิวนิสต์ในกัมพูชาและลาวด้วย จึงทำให้
ประสบชัยชนะเร็วขึ้น

๑) วิกฤตการณ์ในกัมพูชา สำหรับ
สงครามในกัมพูชาซึ่งได้ต่อสู้ยืดเยื้อมาเป็นเวลา
๕ ปี ก็ได้ยุติลงเช่นกัน โดยรัฐบาลของจอมพล

ลอนนอล ได้ประกาศยอมแพ้กองทัพเขมรแดง
โดยไม่มีเงื่อนไขเมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ.
๒๕๑๘ ทั้งนี้นับตั้งแต่จอมพลลอนนอลได้ทำการ
รัฐประหารล้มรัฐบาลของเจ้านโรตมสีหนุ เมื่อ
วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๑๓ ด้วยความสนับสนุน
ของสหรัฐอเมริกาซึ่งไม่พอใจนโยบายของเจ้า
สีหนุ ที่ดำเนินนโยบายที่ค่อนข้างจะเป็นกลาง
สาเหตุสำคัญเพราะสหรัฐอเมริกาต้องการใช้
ประเทศกัมพูชา เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านส่ง
อาวุธและกำลังพลเข้าโจมตีฝ่ายเวียดนามเหนือ

เวียดนามเหนือเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับ
สงครามในกัมพูชามากขึ้น เมื่อรัฐบาลจอมพล
ลอนนอลขึ้นครองอำนาจ โดยประกาศสนับสนุน
แนวร่วมแห่งชาติกัมพูชา ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มีนาคม
พ.ศ. ๒๕๑๓ เพราะความล้มเหลวในการเจรจา
ที่จะใช้ดินแดนกัมพูชาเพื่ออารักขาเส้นทางขนส่ง
ของตนผ่านแดนกัมพูชา ซึ่งเดิมแม้ฝ่ายเวียดนาม
เหนือจะสนับสนุนพวกเขมรแดงในสมัยเจ้าสีหนุ
แต่ก็มีได้เป็นไปในทางส่งเสริมให้ต่อต้านรัฐ-
บาล^(๑๐) เมื่อรัฐบาลจอมพลลอนนอลเริ่มกวาด
ล้างทำลายที่ตั้งของพวกคอมมิวนิสต์เวียดนาม
โดยร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาและเวียดนามใต้
ทหารเวียดนามเหนือและเวียดกงก็เคลื่อนที่ลึก
เข้าไปในดินแดนกัมพูชามากยิ่งขึ้น และเริ่ม
ปฏิบัติ การจัดตั้งกองทหารแบบกองโจรเพื่อต่อ

(๑๐) Jonathan Unger, "Mao's Indochina Tactic Cambodia The Widening War in Indochina, Edited by
Jonathan S. et. al., (New York : Washington Square Press, 1971), pp. 88-89.

ด้านทหารรัฐบาลกัมพูชา อันเป็นเหตุให้กัมพูชา
เข้าร่วมในสงครามอินโดจีนในที่สุด ทั้ง ๆ ที่
เจ้าโรตมสีหนุได้พยายามหลีกเลี่ยงเสมอมา

อย่างไรก็ดีสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้มี
ส่วนช่วยให้ฝ่ายเขมรแดงประสบชัยชนะ เพราะ
ได้ให้ความช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจ
ควบคู่ไปกับการรับรองการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่น
ของเจ้าโรตมสีหนุในปีกึ่ง ในเดือนธันวาคม
พ.ศ. ๒๕๑๓ สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ส่ง
อุปกรณ์และอาวุธสำหรับทหาร ๓๐,๐๐๐ คน
และในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ก่อนหน้าการ
หยุดยิงในเวียดนามเล็กน้อย เจ้าสีหนุก็แถลง
อีกว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ส่งอาวุธยุทธ
ปกรณ์ใหม่ ๆ ไปให้พอที่จะทำการรบได้อีก ๒ ปี
ขณะที่เวียดนามเหนือก็มีบทบาทในโครงสร้างของ
แนวร่วมแห่งชาติทุกระดับในเขตปลดปล่อย^(๑๑)
ส่วนสหรัฐอเมริกาก็ให้ความช่วยเหลือกับรัฐบาล
จอมพลลอนนอลมากขึ้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ.
๒๕๑๗ สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือด้าน
เศรษฐกิจเป็นเงิน ๒๗๕.๕ ล้านดอลลาร์ และ
ด้านการทหาร ๓๘๑.๓ ล้านดอลลาร์

สงครามในกัมพูชาได้ดำเนินไปในลักษณะ
ที่ฝ่ายกองทัพเขมรแดงได้เปรียบมากยิ่งขึ้น ขณะ
ที่รัฐสภาอเมริกันจำกัดเงินช่วยเหลือกัมพูชา โดย
ไม่อนุมัติเงินช่วยเหลือที่ประธานาธิบดีฟอร์ดขอ
อนุมัติจากรัฐสภาจำนวน ๓๙๑.๓ ล้านดอลลาร์
และอีก ๑๗๗ ล้านดอลลาร์ เพื่อช่วยเหลือด้าน
เศรษฐกิจเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘
อีกครั้งหนึ่ง^(๑๒) ในที่สุดกองทัพเขมรแดงก็
สามารถยึดครองพนมเปญได้ในที่สุด แม้ว่า
สหรัฐอเมริกาจะได้ส่งเสบียงอาหารและยุทธ-
สัมภาระมาช่วยพนมเปญทางอากาศเมื่อวันที่ ๒๗
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ ก็ตาม สำหรับบุคคล
สำคัญในรัฐบาลใหม่ของกัมพูชาไม่ค่อยเป็นที่
เปิดเผยมากนักอันเนื่องมาจากนโยบายปิดประ-
เทศ ภายใต้รัฐบาลปฏิวัติมีนายพลลอนนอลเป็น
นายกรัฐมนตรี และเป็นที่ยกได้ว่าสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับ
กัมพูชา ในการสร้างอิทธิพลในอินโดจีนขณะที่
สหภาพโซเวียตจะหมดอิทธิพลลงไป สาธารณรัฐ
ประชาชนจีนดูจะมีโอกาสเข้ามามีอิทธิพลใน
กัมพูชามากกว่าในรัฐอื่น ๆ ในอินโดจีน

(๑๑) ในตอนต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๕ แหล่งข่าวรัฐบาลสหรัฐอเมริกาประมาณว่ามีคอมมิวนิสต์เวียดนามในกัมพูชา
ประมาณ ๖๐,๐๐๐ ถึง ๗๕,๐๐๐ คน และฝ่ายเขมรแดงมีกำลังประมาณ ๑๘,๐๐๐ ถึง ๒๐,๐๐๐ คน

โปรดดู Mark W. Zacher and R. Stephen Milne, eds., *Conflict and Stability in Southeast
Asia* (New York: Anchor Press Doubleday, 1974), p. 155.

(๑๒) สมาชิกสภาฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยที่จะให้ความช่วยเหลือรัฐบาลลอนนอลเพิ่มเติม เพราะเห็นว่ารัฐบาล
จอมพลลอนนอลต้องปราศอยู่ที่ไม่ว่าสหรัฐอเมริกาจะช่วยหรือไม่ และหากช่วยจะกลายเป็นการยืดเวลา
การฆ่าฟันและความทุกข์ทรมานของชาวกัมพูชามากยิ่งขึ้น

โปรดดู "Chronology of the War." *Bangkok Post* (18 April 1975), p. 11.

๒) วิกฤตการณ์ในลาว หลังจากที่รัฐบาลผสมชุดต่างๆ ของลาวต้องล้มเลิกไป จนกระทั่งมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมของลาวขึ้นอีกชุดหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเวียดนามและกัมพูชา ได้ส่งผลกระทบต่อเป็นอันมากต่อเสถียรภาพของรัฐบาลผสมลาว โดยเฉพาะเมื่อกองทัพเขมรแดงยึดกรุงพนมเปญได้ในวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘ ชัยชนะของเขมรแดงและเวียดกงทำให้ฐานะของฝ่ายประเทศลาวเข้มแข็งขึ้นเป็นอันมาก ทั้งในสนามรบและเวทีการเมืองในทางทหาร สามารถยึดจุดยุทธศาสตร์ได้เพิ่มมากขึ้นทุกขณะ และมีการวิพากษ์วิจารณ์โจมตีโดยมีเป้าหมายสำคัญ ๓ ประการ คือ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาตัวผู้นำฝ่ายขวา และอิทธิพลของจักรวรรดินิยมอเมริกา^(๑๓)

การเคลื่อนไหวของประชาชนในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรัฐบาลผสมในเวลาต่อมา อันเนื่องมาจากเจ้าสุววรรณภูมาไม่มีทางเลือกที่จะต้องยอมประนีประนอมกับฝ่ายประเทศลาว เพราะสหรัฐอเมริกาซึ่งเคยช่วยต่อต้านฝ่ายประเทศลาวได้ถอนตัวออกไปแล้ว โดยรัฐมนตรีฝ่ายขวาในรัฐบาลผสมได้ลาออกไปในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ และเจ้าสุววรรณภูมายัง

หวังที่จะได้ครองอำนาจต่อไป รัฐบาลของเจ้าสุววรรณภูมาได้ยอมรับข้อเสนอล้มเลิกของผู้นำขบวนการที่ปากเซ ซึ่งยึดที่ทำการรัฐบาลมาตั้งแต่วันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ มีการเปิดเส้นทางการระหว่างเวียงจันทร์กับเขตยึดครองของประเทศลาว

บุคคลที่เข้าร่วมในรัฐบาลผสมซึ่งเป็นกลุ่มฝ่ายซ้ายของเจ้าสุวานวงศ์ คือ นายภูมิ วงศ์วิจิตร เจ้าสุก วงศ์ศักดิ์ และนายสด เทพวาสครี ก็ถูกกันออกจากรัฐบาลผสมเช่นเดียวกับกลุ่มฝ่ายขวาของเจ้าสุววรรณภูมา แต่บุคคลที่เป็นที่เชื่อกันว่าเป็นผู้ใกล้ชิดกับเวียดนามเหนือและมีอิทธิพลอย่างแท้จริงในขบวนการคอมมิวนิสต์ลาวคือ นายหนุ่ยฮัก พุนสวัน และนายไกรสร พรหมวิหาร^(๑๔) ซึ่งต่อมาได้เป็นบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ นายไกรสร พรหมวิหาร เป็นนายกรัฐมนตรี และนายหนุ่ยฮัก พุนสวัน เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีกระทรวงการเงิน

การเปลี่ยนแปลงในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ มีผลให้นักธุรกิจ คหบดีตลอดจนราชวงศ์ ลี้ภัยมาไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้ฝ่ายประเทศลาวเกรงว่าไทยจะถูกใช้เป็นฐานทัพบกวิวัติซ้อน กองกำลังของฝ่ายประเทศลาวจึงได้เคลื่อนไหว

(๑๓) โปรตศุรายละเอียดใน ไพโรจน์ โพธิวงศ์, "ลาว : สู่สาธารณรัฐ," *อุตสาหกรรมป้องกันเหตุการณ์ปัจจุบัน* ๘ (กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘), ๓๔-๔๐.

(๑๔) Mark W. Zacher and R. Stephan Milne, eds., *Conflict and Stability in Southeast Asia*, p. 314

เข้ามายังจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคใต้ของลาวติดกับชายแดนไทยในวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ที่ปากเซ ท่าแขก อันนำไปสู่การปูพื้นฐานให้การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยจัดตั้งคณะกรรมการยึดอำนาจขึ้นที่สุวรรณเขตเป็นแห่งแรก และกองทัพเวียดนามเหนือได้เคลื่อนจากเวียดนามใต้เข้าไปทางตอนใต้ของลาว เพื่อพยายามรักษาอิทธิพลในลาวเอาไว้ต่อไป กับให้ความช่วยเหลือเป็นเงิน ๓.๕ ล้านดอลลาร์ และช่วยบูรณะถนนไปยังเมืองวินห์ในเวียดนามเหนือเพื่อให้ลาวมีทางออกทะเลนอกไปจากทางไทย ทำให้การมีทหารเวียดนามเหนือในภาคใต้ของลาวเป็นเรื่องถูกต้องเพื่อแข่งขันอิทธิพลกับสาธารณรัฐประชาชนจีน อันเป็นความปรารถนาของสหภาพโซเวียต ที่ต้องการให้เวียดนามเหนือทำหน้าที่แทนในการสกัดอิทธิพลของสาธารณรัฐประชาชนจีน^(๑๕) อิทธิพลของสหภาพโซเวียตในลาวจึงดูจะมีมากกว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนในที่สุด

เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในอินโดจีนมีผลกระทบต่อไทยอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องความมั่นคงของชาติ เพราะเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้เมื่อรวมกันแล้วมีอาณาภาพและอิทธิพลมากขึ้น ขณะที่สหรัฐอเมริกาถอนตัวออกจากบริเวณเอเชียอาคเนย์ ไทยที่เคยดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน จึงมีความจำเป็น

ต้องปรับนโยบายต่างประเทศเสียใหม่ สร้างนโยบายผูกมิตรด้วยความจริงใจกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กำหนดนโยบายต่างประเทศที่จะสถาปนาความสัมพันธ์กับประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน เพื่อลดความเป็นศัตรูกับประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับเวียดนามเหนือถึงแม้จะไม่มีเครื่องประกันว่าจะละเว้นจากการให้การสนับสนุนต่อขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย กับกัมพูชาและลาว ซึ่งไทยเคยมีบทบาทในการแทรกแซงกิจการภายใน เพราะถือนโยบายเป็นรัฐกันชนลัทธิคอมมิวนิสต์มิให้มีเขตแดนประชิดกับไทย รัฐบาลไทยก็มีนโยบายสร้างสัมพันธ์ไมตรีด้วยเช่นกัน

เมื่อศึกษานโยบายของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่ออินโดจีน และผลประโยชน์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ต้องการจำกัดอิทธิพลของเวียดนามในอินโดจีน รวมทั้งอิทธิพลของสหภาพโซเวียตซึ่งอาจร่วมมือกับเวียดนามแล้ว จะเห็นว่า ไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนมีผลประโยชน์ตรงกันในบริเวณนี้ แต่บทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินโดจีนเป็นในทางอ้อม ประโยชน์ที่ไทยจะได้จึงเป็นผลพลอยได้จากการแข่งขันระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับสหภาพโซเวียต และสาธารณรัฐประชาชนจีนกับ

(๑๕) Mac Alistor Brown and Joseph J. Zasloff, "Laos 1974 : Coalition Government Shoots the Rapids," *Asian Survey*, 15 (February 1975), p. 178.

เวียดนาม^(๑๖) จึงเป็นความจำเป็นที่รัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จะต้องสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อสร้างดุลแห่งอำนาจกับมหาอำนาจ ซึ่งจะช่วยให้ไทยเป็นกลางของไทยดำเนินไปได้ มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

๒. บทบาทของชาติมหาอำนาจที่เข้ามา มีผลกระทบต่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕ นั้น โครงสร้างแห่งอำนาจของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพดุลอำนาจระหว่างมหาอำนาจ ๒ ฝ่าย คือฝ่ายโลกเสรีและฝ่ายคอมมิวนิสต์มาเป็นสภาพดุลอำนาจหลายฝ่ายระหว่างสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น และยุโรปตะวันตก มูลเหตุสำคัญเนื่องด้วยการเปลี่ยนนโยบายของสหรัฐอเมริกาอันเป็นผลจากความล้มเหลวในสงครามเวียดนาม ทำให้ประชานาธิปไตยนิกสันเชื่อว่าสันติภาพในโลกอาจเกิดขึ้นได้ด้วยการสร้างดุลแห่งอำนาจหลายฝ่าย ไม่จำเป็นที่สหรัฐอเมริกาจะต้องมุ่งมั่นรักษาสถานภาพของการเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลกไว้แต่เพียงผู้เดียวเช่นในอดีต เมื่อไม่มีประเทศใดประเทศ

หนึ่งมีอำนาจมากกว่าประเทศอื่นหรือมีอำนาจเท่าเทียมกันแล้ว ก็ย่อมไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของโลก^(๑๗)

ลักษณะที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบการเมืองระหว่างประเทศในช่วงนี้เป็น ๒ ช่วง คือ ความสัมพันธ์ในระบบสามเส้าทางการเมืองทหาร (Political - Military Triangles) ระหว่างสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน และสหภาพโซเวียต และเป็นความสัมพันธ์ในระบบสามเส้าทางเศรษฐกิจการเมือง (Political-Economic Triangles) ระหว่างสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และยุโรปตะวันตก โดยต่างฝ่ายต่างคอยถ่วงดุลกันมิให้เกิดความสัมพันธ์ต่อกันมากเกินไป จึงมีลักษณะที่ไม่เชิงเป็นพันธมิตรหรือศัตรูต่อกันอย่างชัดเจน

ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ก็ได้รับผลกระทบโดยตรง ต่อการเปลี่ยนดุลแห่งอำนาจของมหาอำนาจเช่นกัน กล่าวคือมหาอำนาจทางทหารที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคคือ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเริ่มมีความสำคัญในฐานะมหาอำนาจนิวเคลียร์มากยิ่งขึ้น และญี่ปุ่นยังอ่อนแอด้านอำนาจทางทหารอยู่ แต่ในด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มีมหาอำนาจ ๓ ฝ่าย คือ สหรัฐอเมริกา

(๑๖) กุสุมา สนิทวงศ์, “บทบาทของจีนในอนาคตของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินโดจีน,” *วารสารสังคมศาสตร์*, หน้า ๑๒๒.

(๑๗) Donald E. Nuechterlein, *United States National Interests in a Changing World* (Kentucky: The University Press of Kentucky, 1973), pp. 1972-1973

สหภาพโซเวียต และญี่ปุ่น ส่วนสาธารณรัฐประชาชนจีนยังเป็นประเทศที่จัดอยู่ในประเทศที่กำลังพัฒนา อย่างไรก็ตามในระยะเวลาต่อมามหาอำนาจที่มีบทบาททางการเมืองมากที่สุดในภูมิภาคนี้ คือ สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน สำหรับสหภาพโซเวียตจึงมีบทบาททางการเมืองลดลงไป^(๑๘)

สภาพการเปลี่ยนศูนย์อำนาจของมหาอำนาจดังกล่าว มีผลให้ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพใหม่ มากบ้างน้อยบ้างตามสถานการณ์และความจำเป็น มหาอำนาจที่มีบทบาทสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน คือ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน สหภาพโซเวียต และญี่ปุ่น

ก. สหรัฐอเมริกา จุดเปลี่ยนบทบาทของสหรัฐอเมริกาในเอเชียอาคเนย์ที่สำคัญ คือ การ

ประกาศลัทธิจีนกันในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เพราะต้องการลดความผูกพันทางทหารที่มีอยู่ด้วยการค่อย ๆ ถอนทหารออกจากเอเชีย แต่จะให้ความช่วยเหลือในทางเศรษฐกิจและการทหารแทน ด้วยการใช้กองทัพอากาศและกองทัพเรือออกปฏิบัติการ แต่นโยบายดังกล่าวก็ไม่สามารถช่วยให้เวียดนามใต้สามารถต้านทานฝ่ายเวียดนามเหนือได้ นอกจากนั้นยังเร่งส่งเสริมให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เสริมสร้างกำลังทหารของตน และมีแนวโน้มว่าจะให้ญี่ปุ่นเข้าแสดงบทบาทแทนสหรัฐอเมริกาในเอเชีย^(๑๙) ประธานาธิบดีนิกสัน ซึ่งมี ดร.เฮนรี คิสซิงเจอร์ เป็นที่ปรึกษาจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องหาความสนับสนุนจากทั้งสหภาพโซเวียต และสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งมีอิทธิพลต่อเวียดนามเหนือเพื่อบีบบังคับให้เวียดนามเหนือยอมยุติสงคราม ซึ่งในทางปฏิบัติแม้ว่าเวียดนามเหนืออาจจะได้รับความช่วยเหลือในด้านทหารจากสหภาพโซเวียต คิดเป็นมูลค่ามากกว่าที่ได้รับจากสาธารณรัฐประชาชนจีนก็

(๑๘) Doak A. Barnett, "The Changing Strategic Balance in Asia," in *Sino-American Detente And Its Policy Implications*, Edited by Gene T. Hsiao (New York : Praeger Publishers, Inc., 1974), pp. 28-29.

(๑๙) ประธานาธิบดีนิกสันได้เสนอให้มีการสร้างระบบการเมืองระหว่างประเทศในแปซิฟิกใหม่ ในรูปองค์การสนธิสัญญาเอเชียและแปซิฟิก (The Pacific and Asia Treaty Organization) หรือพาโต้ (PATO) ให้ประเทศในเอเชียร่วมมือกันโดยมีมหาอำนาจทั้ง ๔ คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน และญี่ปุ่น รวมทั้งร่วมมือกับประเทศเอเชียอีกชั้นหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นพันธมิตรการป้องกันในระหว่างกลุ่มประเทศเอเชียแทนองค์การร่วมมือทางทหารที่ล้มเหลวเช่นองค์การซีโต้ แต่แผนการนี้ไม่ประสบความสำเร็จ

โปรดดู Richard Hallorand, "The U.S., Asia and Japan : A Proposal for the 70' S," *Pacific Community* 2 (October 1971), p. 10.

ตาม^(๒๐) แต่เวียดนามเหนือก็มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งช่วยให้เกิดความมั่นใจในการต่อสู้กับเวียดนามใต้มากยิ่งขึ้น เพราะสามารถใช้ดินแดนของสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นที่หลบซ่อนได้

นอกจากนั้นการช่วยเหลือของสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยการให้ข้าว สินค้าอุปโภคบริโภค อาวุธขนาดเบา กับกระสุนและวัตถุระเบิด ฯลฯ ยังเป็นการสนับสนุนเพียงพอที่จะช่วยให้เวียดนามเหนือสามารถดำเนินสงครามกองโจรไปได้^(๒๑) จึงเป็นความจำเป็นที่สหรัฐอเมริกาไม่สามารถจะละเลยการตกลงกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ในอันที่จะยุติสงครามเวียดนาม

ในที่สุดประธานาธิบดีนิกสันก็ตัดสินใจที่จะหาทางติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อขอความร่วมมือให้ช่วยชกแจงผู้นำเวียดนามเหนือให้ยินยอมยุติสงครามเวียดนาม และคาดว่าหากชกแจงไม่สำเร็จคงหวังที่จะให้สาธารณรัฐประชาชนจีนแตกกับเวียดนามเหนือ เพราะผู้นำเวียดนามเหนือคงจะระแวงผู้นำของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ไปติดต่อกับสหรัฐอเมริกา ข้อนี้

จะเป็นกุศโลบายของสหรัฐอเมริกา เพราะขณะที่ประธานาธิบดีนิกสันไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน สหรัฐอเมริกาได้ทิ้งระเบิดเวียดนามเหนือหนักขึ้น^(๒๒)

การที่ประธานาธิบดีนิกสันได้เดินทางไปเยือนกรุงปักกิ่งในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕ ก็ด้วยคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญ ได้มีการออกแถลงการณ์ร่วมกันว่า สหรัฐอเมริกายอมรับหลักการจีนเดียว และจะถอนทหารอเมริกานอกจากจีนได้ทันทีเพื่อลดความตึงเครียดในมหาสมุทรแปซิฟิก ด้วยเชื่อว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนมีท่าทีลดความสำคัญในการสนับสนุนการปฏิวัติในประเทศต่าง ๆ ลงหลังจากช่วงการปฏิวัติทางวัฒนธรรม โดยมีท่าทีต้องการเข้าร่วมในประชาคมนานาชาติมากขึ้น และสหรัฐอเมริกาหวังว่าบทบาทใหม่ของสาธารณรัฐประชาชนจีนจะเป็นเครื่องค้ำประกันการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและความเป็นกลางในเอเชียอาคเนย์ รวมทั้งการที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีอาวุธนิวเคลียร์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้สหรัฐอเมริกาจำต้องยอมประนีประนอมกับสาธารณรัฐประชาชนจีน^(๒๓) ขณะเดียวกันเป็นการทำให้

(๒๐) Douglas Pike, "North Vietnam in the Year 1972," *Asian Survey* 13 (Jaury 1973), P. 55.

(๒๑) Jay Taylor, *China and Southeast Asia* (New York : Praeger Publishers, 1974), p. 58,

(๒๒) เขียน ธีระวิทย์, "จีนกับการคลี่คลายความตึงเครียดในเอเชีย," "จีนกับสงครามโลก", หน้า ๓๖๖-๓๖๗.

(๒๓) Goh Cheng Teik, "The United States and Southeast Asia : Past, Present and Future," in *New Direction in the International Relations of Southeast Asia, : The Great Powers and Southeast Asia*, Edited by Lua Teik Soon (Singapore : Singapore University Press for ISEAS, 1973), p. 103.

สหภาพโซเวียตเกิดความหวั่นเกรงการร่วมมือกันระหว่างสหรัฐอเมริกากับสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งจะเป็นการทำลายต่ออำนาจของสหภาพโซเวียตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนในเอเชียอาคเนย์ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เท่ากับเป็นการกั้นบทบาทของสหภาพโซเวียตให้เบี่ยงเบนไปจากยุโรปได้มากยิ่งขึ้น^(๒๔) เพราะสหรัฐอเมริกาห่วงในความปลอดภัยมั่นคงของตนเอง เนื่องจากการขยายอำนาจทางทหารของสหภาพโซเวียต ทั้งทางด้านกำลังนิวเคลียร์และกองทัพเรือ ในขณะที่ประชาชนอเมริกันสนับสนุนให้รัฐบาลลดค่าใช้จ่ายทางการทหารลง นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอื่นเกิดจากความกดดันจากมติมหาชนภายในที่เรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาถอนตัวจากสงครามเวียดนาม สหรัฐอเมริกาหวังว่าญี่ปุ่นซึ่งมีความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจะช่วยยับยั้งอิทธิพลของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ ขณะที่สหรัฐอเมริกาจะยังคงให้ความควบคุมอยู่ห่าง ๆ^(๒๕) และสิ่งที่สำคัญคือประธานาธิบดีนิกสันต้องการหาคะแนนเสียงทางการเมืองในการสมัครเข้าแข่งขันชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสมัยที่สองอีกด้วย

ต่อมาประธานาธิบดีนิกสันได้เดินทางไปเยือนสหภาพโซเวียตในเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ อันเป็นแผนการต่อเนื่องจากการไปเยือนปักกิ่งเพื่อสร้างนโยบายลดความตึงเครียดกับมหาอำนาจฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั้งสอง เป้าหมายสำคัญเฉพาะหน้าคือต้องการยุติสงครามเวียดนามนั่นเอง ซึ่งสหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องเจรจากับทั้งสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน เพราะเป็นมหาอำนาจที่ให้การสนับสนุนแก่ฝ่ายเวียดนามเหนืออยู่

เหตุผลอื่น ๆ ที่สหรัฐอเมริกาตัดสินใจไปเยือนสหภาพโซเวียต ก็ด้วยหวังว่าหากสามารถตกลงในเรื่องการลดอาวุธนิวเคลียร์ซึ่งสหภาพโซเวียตมีในอัตราที่เท่าเทียมกับสหรัฐอเมริกาแล้ว จะช่วยลดความตึงเครียดต่อกัน เพราะเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายทางการทหารให้น้อยลงด้วย อันจะเป็นผลดีต่อสภาวะทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาที่ตกต่ำมากขึ้นทุกทีภายหลังสงครามเวียดนาม นอกจากนี้สหรัฐอเมริกายังต้องการหาทางเจรจากับสหภาพโซเวียตในปัญหาเรื่องยุโรป ซึ่งมีความสำคัญกับความมั่นคงปลอดภัยของตนเป็นอันมาก ให้ผ่อนคลายความขัดแย้งลงด้วย^(๒๖)

(๒๔) Donald F. Lach and Edmund S. Wehrle, *International Politics in East Asia Since World War II* (New York : Praeger Publishers, 1975), p. 364. and W. W. Kulski, *The Soviet Union in World Affairs. A Documented Analysis 1964-1972* (New York : Syracuse University Press. 1973), p 392.

(๒๕) ชูชาติ กังวาลกิจมงคล, "การเจรจาระหว่างปักกิ่งกับวอชิงตันในปัญหาเอเชีย," *อุตสาหกรรมป้องกันประเทศฉบับปัจจุบัน* ๑ (ธันวาคม ๒๕๑๒), หน้า ๒๙-๓๐.

(๒๖) น้อย อินทรวัฒนา, "นิกสันกับการเดินทางไปเยือนมอสโก," *อุตสาหกรรมป้องกันประเทศฉบับปัจจุบัน* ๔ (สิงหาคม ๒๕๑๕), หน้า ๑๑-๑๔.

ผลการเจรจาสามารถตกลงกัน สร้างความ
เสมอภาคทางยุทธศาสตร์ตามที่ระบุไว้ในสนธิ
สัญญาลดอาวุธยุทธศาสตร์ และตกลงร่วมมือ
กันทางด้านเศรษฐกิจการค้าและวิทยาศาสตร์
โดยสหรัฐอเมริกาหวังจะให้เป็นการลดความตึง
เครียดเพื่อถ่วงดุลอำนาจสาธารณรัฐประชาชน
จีน ซึ่งจะมีโอกาสขยายอำนาจเข้ามาแทนที่ตน
ในเอเชียอาคเนย์ได้มากขึ้น รวมทั้งหวังให้สห
ภาพโซเวียตร่วมมือในการยุติสงครามเวียดนาม
โดยเลิกส่งอาวุธทันสมัยและมีประสิทธิภาพไป
ให้เวียดนาม และให้สหภาพโซเวียตบีบบังคับ
ให้เวียดนามเหนือยอมเจรจาสันติภาพ พร้อมทั้ง
ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการผ่อนคลายความ
ตึงเครียดในยุโรปและตะวันออกกลางด้วย^(๒๗)

บทบาทของสหรัฐอเมริกาในเอเชียอาคเนย์
ยุคหลังสงครามเวียดนาม จึงเปลี่ยนแปลงไปจาก
นโยบายเผชิญหน้ากับสาธารณรัฐประชาชนจีน
ไปเป็นประนีประนอมมากขึ้น รวมทั้งลดอิทธิพล
และบทบาทของตนลงในเอเชียอาคเนย์ลง
นโยบายดังกล่าวมีผลให้ประเทศพันธมิตรของ
สหรัฐอเมริกาในเอเชียอาคเนย์รวมทั้งไทยต้อง
ปรับตัวตามไปด้วย

จ) สาธารณรัฐประชาชนจีน มูลเหตุ
จูงใจที่สำคัญประการหนึ่งที่สาธารณรัฐประชาชน
จีนหันไปใช้นโยบายประนีประนอมกับสหรัฐ
อเมริกาทั้ง ๆ ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกัน
เพราะกลัวการรุกรานของสหภาพโซเวียตเข้า
แทนที่สหรัฐอเมริกา ซึ่งกำลังจะถอนตนออกไป
จากภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ นอกจากนี้ความขัด
แย้งระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับสหภาพ
โซเวียต ซึ่งดำเนินมาเป็นเวลานานได้ทวีความ
รุนแรงมากขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะเมื่อเกิดการ
ปะทะกันครั้งสำคัญเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ.
๒๕๑๒ ที่เกาะจินเป่า (Chenpa) ด้านสาธารณ
รัฐประชาชนจีน และดามันสกี (Damansky)
ด้านสหภาพโซเวียต และบริเวณแม่น้ำอัสซูริ
(Ussuri) ตอนเหนือของแมนจูเรีย ประกอบ
กับการที่สหภาพโซเวียตได้บุกเช็กโกสโลวาเกีย
ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ และการประกาศ
“ลัทธิเบรสเนฟ” (Breznev Doctrine) ไม
่นานหลังจากนั้น อันเป็นการยืนยันสิทธิของ
สหภาพโซเวียตที่จะเข้าแทรกแซงโดยใช้กำลังใน
ประเทศสังคมนิยมอื่น ๆ ถ้าประเทศสังคมนิยม
นั้นจะถูกคุกคามตามความเห็นของสหภาพโซ
เวียต^(๒๘) และในขณะเดียวกันสหภาพโซเวียต

(๒๗) William E. Griffith, *Peking Moscow and Beyond : The Sino-Soviet American Triangle*, pp. 5-10

(๒๘) สาธารณรัฐประชาชนจีนกลัวถูกสหภาพโซเวียตบีบรัดเกินไป เห็นได้ชัดจากการกล่าวเตือนรัฐบาลญี่ปุ่นและ
ประเทศในเอเชียอาคเนย์บ่อยครั้ง ถึงอิทธิพลของสหภาพโซเวียตซึ่งเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคนี้ อันเป็น
เหตุให้สาธารณรัฐประชาชนจีนหันไปปรับความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ เสียใหม่ รวมทั้งการสนับ
สนุนให้สหรัฐอเมริกากองฐานทัพในญี่ปุ่นต่อไป

โปรดดู Michael Yahuda, "China's Foreign Policy in 1974 : The Year of the 'Three
Worlds'," in *The International Yearbook of Foreign Policy Analysis* Vol. 2, p. 118,

ยังได้ปล่อยข่าวสู่สาธารณรัฐประชาชนจีนว่า จรวดของตนได้เล็งตรงเป้าแหล่งอาวุธนิวเคลียร์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกด้วย นอกจากนี้ขณะนี้ยังมีกำลังรบตามแบบของสหภาพโซเวียตถึง ๔๐ กองพล ประชิดชายแดนสาธารณรัฐประชาชนจีนอยู่ด้วย แต่เมื่อพิจารณาถึงอันตรายจากสหรัฐอเมริกาคงว่าเป็นเพียงรูปของอาวุธนิวเคลียร์ซึ่งมีข้อจำกัดในการใช้มาก และการประกาศถอนตนจากเอเชียของสหรัฐอเมริกาตามลัทธิ นิกสัน ก็เป็นการแสดงอย่างชัดเจนถึงอันตรายที่ลดน้อยลงของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนหันมาดำเนินนโยบายเปิดความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ที่เคยมีความสัมพันธ์กันมาก่อน แต่ขาดช่วงไประหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรม และกับประเทศที่ไม่เคยมีความสัมพันธ์กันมาก่อนทั้งในตะวันตกและในโลกที่สาม โดยเฉพาะการเจรจากับสหรัฐอเมริกาคือความพยายามประการ

หนึ่ง ในการดำเนินนโยบายการทูตดังกล่าว เพื่อเป็นการต่อต้านสหภาพโซเวียต ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนถือว่าเป็นศัตรูอันดับแรกแทนสหรัฐอเมริกา โดยให้ความสำคัญกับการสนับสนุนการปฏิวัติเป็นปัจจัยรองลงมา^(๒๙) นั่นคือสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กีดขวางการส่งอาวุธของสหภาพโซเวียตไปยังเวียดนามเหนือ

นอกจากนี้ สาธารณรัฐประชาชนจีนยังต้องการที่จะให้สหรัฐอเมริกาทอนตนออกไปจากสงครามเวียดนามในเอเชีย เพื่อสหรัฐอเมริกาจะได้ย้ายกำลังไปปะทะกับสหภาพโซเวียตในยุโรปและตะวันออกกลางหรือในภูมิภาคอื่น ๆ เช่นเอเชียใต้ ซึ่งจะทำให้มหาอำนาจทั้งสองขัดแย้งกันเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นความผิดพลาดของสหภาพโซเวียตที่ต้องการให้สหรัฐอเมริกาคงอยู่ในเวียดนามต่อไป ตามนโยบายที่ต้องการล้อมกรอบสาธารณรัฐประชาชนจีน^(๓๐) ในทวระศนะของสหภาพโซเวียตเห็นว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนพยายามทำตนเป็นพลังที่สามเพื่อ

(๒๙) สมเกียรติ อ่อนวิมล, “เอกสารลับจากสาธารณรัฐประชาชนจีน,” *วารสารสังคมศาสตร์* ๑๑ (ตุลาคม ๒๕๑๗), หน้า ๗๑.

(๓๐) ในเอกสารลับจากสาธารณรัฐประชาชนจีนบทที่ ๒ หัวข้อ “ลัทธิออกนอกกลุ่มนอกทางของสหภาพโซเวียต คือศัตรูที่อันตรายที่สุด และสำคัญที่สุดต่อประเทศของเรา” ใต้กล่าววิจารณ์สหภาพโซเวียตว่าพยายามปลุกความรู้สึกของมหาชนในโลกให้เกลียดชัง โดยพยายามกล่าวหาสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้รุกรานชายแดน เป็นผู้ทำลายผลประโยชน์ของครอบครัวหรือสังคมนิยมของโลก และเป็นศัตรูต่อลัทธิสังคมนิยม นอกจากนี้ยังในเขตชายแดนแล้วสหภาพโซเวียตยังพยายามขยายอำนาจทางมหาสมุทรอินเดียอีกด้วย ซึ่งก็เพื่อที่บีกล้อมสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกทางหนึ่ง

โปรดดู เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๒.

ถ่วงดุลอำนาจตนและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะ
สาธารณรัฐประชาชนจีนต้องการเห็นสงคราม
เวียดนามเกิดขึ้นอีกหลายแห่งในโลกเพื่อเบี่ยง
เบนความสนใจของสหรัฐอเมริกาไปจากเอเชีย
และยอมรับบทบาทของตนว่ามีเสมอภาคกับชาติ
อื่นในการสถาปนาอำนาจในเอเชีย อีกทั้งยังเป็น
การลดทอนขีดความสามารถของสหรัฐอเมริกา
ในการปะทะแข่งขันกับสหภาพโซเวียต ซึ่ง
สาธารณรัฐประชาชนจีนต้องการเห็นการเผชิญ
หน้ากันระหว่างมหาอำนาจทั้งสอง^(๓๑) ขณะที่
สหภาพโซเวียตย่อมไม่ต้องการให้สงครามเวียต-
นามยุติเพราะตนจะไม่มีข้ออ้างที่จะแทรกแซงอยู่
ในอินโดจีนต่อไป

การดำเนินนโยบายประนีประนอมของ
สาธารณรัฐประชาชนจีนกับสหรัฐอเมริกานับว่า
ได้ก่อให้เกิดผลดีกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมาก
ทีเดียว เพราะการเยือนสาธารณรัฐประชาชน
ของประธานาธิบดีนิกสันของสหรัฐอเมริกา
สร้างภาพพจน์ที่ดีให้ปรากฏแก่สายตาโลกว่า
สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นชาติที่รักสันติ
ขณะที่สหรัฐอเมริกาหวังให้เป็นการสร้างพลัง
ถ่วงอำนาจของญี่ปุ่นและสหภาพโซเวียตในภูมิภาค
เอเชียอาคเนย์ก็ช่วยให้ชาติต่าง ๆ เห็นชอบ
ให้สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เป็นสมาชิกคณะ
มนตรีความมั่นคงแทนจีนไต้หวัน รวดเร็วยิ่งขึ้น

อันนำไปสู่การรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีน
ทางการทูตมากยิ่งขึ้นและตัดความสัมพันธ์ทาง
การทูตกับจีนไต้หวัน ในการติดต่อเจรจากับสห-
รัฐอเมริกาได้ยอมรับหลักการอยู่ร่วมกันอย่าง
สันติ ๕ ประการของสาธารณรัฐประชาชนจีน
และยอมรับว่าจีนไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของ
สาธารณรัฐประชาชนจีนด้วย

สำหรับกรณีสงครามเวียดนามก็นับว่าเป็น
ประโยชน์ต่อทั้งสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐ
ประชาชนจีน เพราะในขณะที่สหรัฐอเมริกา
สามารถถอนตัวออกจากสงครามเวียดนามได้ด้วย
การทำหน้าที่ไกลเกลี่ยของสาธารณรัฐประชาชน
จีน สาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้ประโยชน์
เพราะมีนโยบายที่ต้องการกีดกันสหรัฐอเมริกา
ออกไปจากเวียดนามอยู่แล้ว

อย่างไรก็ดีอาจสรุปผลนโยบายของสาธารณ-
รัฐประชาชนจีนต่อเวียดนามเหนือได้ว่า การที่
สาธารณรัฐประชาชนจีนให้ความสำคัญกับผล
ประโยชน์ของตนในด้านความปลอดภัยจากการ
คุกคามของมหาอำนาจที่ตนคิดว่าเป็นศัตรูสำคัญ
ทางตอนใต้เป็นสำคัญ ทำให้เวียดนามเหนือรู้สึก
ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนมิได้ให้ความสำคัญ
กับตนมากนัก ที่หันไปประนีประนอมกับสหรัฐ-
อเมริกาศัตรูของเวียดนาม ความสัมพันธ์ระหว่าง
สาธารณรัฐประชาชนจีนกับเวียดนามในระยะ

(๓๑) W.W. Kulski, *The Soviet Union in World Affairs A Documented Analysis 1964-1972*, p. 389.

หลังจึงไม่ค่อยราบรื่น^(๓๒) ประกอบกับการที่ เวียดนามเหนือต้องการมีอิทธิพลในอินโดจีนซึ่ง ไม่ตรงกับผลประโยชน์ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งจะเห็นได้จากการสนับสนุนความเป็น เอกเทศของรัฐบาลปฏิวัติเฉพาะกาลของเวียดนาม ได้ และนโยบายของสาธารณรัฐประชาชนจีน ในลาวและกัมพูชา

บทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนใน เอเชียอาคเนย์ยุคหลังสงครามเวียดนามจึงเปลี่ยน ไปเป็นนโยบายประนีประนอมกับสหรัฐอเมริกา ขณะที่เพิ่มความขัดแย้งกับสหภาพโซเวียตใน ฐานะคู่แข่งชั้นทางอำนาจในเอเชียอาคเนย์แทน สหรัฐอเมริกามากยิ่งขึ้น บทบาทและอิทธิพล ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในเอเชียอาคเนย์ จึงมีมากขึ้น อันเป็นผลกระทบต่อนโยบายต่าง- ประเทศของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้รวมทั้ง ไทยที่ต้องการหาทางสถาปนาความสัมพันธ์ด้วย

โดยเปรียบเทียบ แม้ว่าสหภาพโซเวียตต้องการ จะมีอิทธิพลในบริเวณนี้ โดยเฉพาะในเวียดนาม แต่สภาพภูมิศาสตร์ไม่เอื้ออำนวยเพราะอยู่ไกล และหากจะส่งความช่วยเหลือมายังเวียดนามเหนือ

ค) สหภาพโซเวียต บทบาทของสหภาพ โซเวียตในเอเชียอาคเนย์นับว่ามีน้อยกว่าสา- ธารณรัฐประชาชนจีนและสหรัฐอเมริกาโดย ก็ต้องผ่านประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่ง เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน สหภาพโซเวียตไม่ได้รับ ประโยชน์โดยตรงจากสงครามเวียดนามในระยะ แรก จึงมิได้ให้ความช่วยเหลือแก่ขบวนการ คอมมิวนิสต์ในเวียดนาม เพื่อต่อต้านและลด อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในฐานะมหาอำนาจ มากนัก แต่อย่างไรก็ดีสหภาพโซเวียตก็ได้ช่วย เหลือขบวนการดังกล่าวตลอดมา เพื่อเป็นการ สร้างดุลมิให้สาธารณรัฐประชาชนจีนหรือสห- รัฐอเมริกาเข้ามาครอบครองดินแดนส่วนนี้ ได้^(๓๓)

(๓๒) ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ เมื่อสหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในสงครามเวียดนามสาธารณรัฐประชาชน จีนปฏิเสธการร่วมมือกับสหภาพโซเวียตและสนับสนุนยุทธศาสตร์แบบยี่ก๊กเยื่อ และหลังจากปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เมื่อสหภาพโซเวียตได้กลายเป็นอันตรายเป็นสำคัญที่สุดในสายตาของสาธารณรัฐประชาชนจีน ผลประโยชน์ของเวียดนามและอูยกมากรก็ยังคงถูกจำกัดอยู่ในลำดับความสำคัญเป็นรอง โปรตคุ กุสุมา สนิทวงศ์, “บทบาทของจีนในโอกาสของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินโดจีน,” *วารสารสังคมศาสตร์*, หน้า ๑๐๗

(๓๓) สหภาพโซเวียตให้ความช่วยเหลือทั้งทางเศรษฐกิจและการทหารแก่เวียดนามเหนือตลอดมาเป็นจำนวน เงินไม่ต่ำกว่า ๔๐๐ ล้านดอลลาร์ นับจากปี พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๑๕ เฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่สหรัฐอเมริกา ประกาศถอนตัวจากเอเชียเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นต้นมา สหภาพโซเวียตยังเพิ่มความช่วยเหลือให้ เวียดนามเหนือมากยิ่งขึ้น

โปรตคุ Geoffrey Jukes, *The Soviet Union in Asia* (Sydney : Angus and Robertson (Publishers) Pty. Ltd., 1972), pp. 206-207. and Douglas Pike, “North Vietnam in the Year 1972,” *Asian Survey*, p. 56.

ผลประโยชน์สำคัญประการหนึ่งของสหภาพโซเวียตในสงครามอินโดจีนคือการหลีกเลี่ยงการปะทะทางทหารกับสหรัฐอเมริกา แต่ในความเป็นจริงสหภาพโซเวียตต้องการให้สงครามอินโดจีนดำเนินต่อไป เพราะสงครามอินโดจีนมิได้สร้างเกียรติภูมิให้กับสหรัฐอเมริกาแต่อย่างใด ขณะเดียวกันยังช่วยป้องกันมิให้สหรัฐอเมริกามีโอกาสมากนัก ที่จะให้ความสนใจกับยุโรปและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นเขตที่สหภาพโซเวียตมีอิทธิพลอยู่มากได้ นอกจากนี้ สหภาพโซเวียตยังเชื่อว่าความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับสหรัฐอเมริกายกทีจะคืนดีกันได้^(๓๔) อย่างไรก็ดีเมื่อสหรัฐอเมริกาเริ่มโจมตีเวียดนามเหนือทางอากาศหนักขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นต้นมา สหภาพโซเวียตได้เข้ามาเกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้นด้วยการให้การสนับสนุนด้านอาวุธ

นโยบายดังกล่าวเปลี่ยนไปเมื่อประธานาธิบดีนิกสันเดินทางไปเยือนมอสโกในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เพื่อขอความร่วมมือผลักดันให้เวียดนามเหนือยอมเจรจายุติสงครามเวียดนาม สหภาพโซเวียตเห็นว่านโยบายประนีประนอมกับสหรัฐ-

อเมริกานำผลดีมาให้กับตนมากกว่า จึงยินยอมเกลี้ยกล่อมให้เวียดนามเหนือเปิดเจรจาประนีประนอมกับสหรัฐอเมริกา ขณะเดียวกันก็ให้ความช่วยเหลือเวียดนามเหนือในการทำสงครามโดยร่วมมือกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อหวังจะฟื้นฟูความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน^(๓๕) แต่ต่อมาไม่สามารถประสานความขัดแย้งกันได้ทั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียต จึงต่างแข่งขันอิทธิพลกันในเวียดนามเหนือแทนสหรัฐอเมริกาซึ่งถอนตนออกไปจากสงครามเวียดนาม

ในปีเดียวกันที่สหรัฐอเมริกาประกาศ “ลัทธิ尼克สัน” นายลีโอนิด เบรสเนฟ ได้ประกาศในที่ประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ที่มอสโกระหว่างวันที่ ๕-๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๒ ที่จะจัดตั้งระบบความมั่นคงร่วมกันในเอเชียขึ้นในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ มีหลักการเพื่อร่วมมือกันทางทหาร เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม โดยตั้งอยู่บนผลประโยชน์ร่วมกันตามหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งเป็นนโยบายแสวงหาพันธมิตรด้วยการหาทางทำสัญญาความมั่นคงร่วมกันกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์^(๓๖)

(๓๔) W.W. Kulski, *The Soviet Union in World Affairs, A Documented Analysis 1964-1972*, p. 241.

(๓๕) Thomas P. Thronton, ed., “The USSR and Asia,” in *Asia and the International System* (Cambridge : Wintrop Publishers, Inc., 1972), pp. 295-296.

(๓๖) เค็มสหภาพโซเวียตมิได้เรียกร้องให้ประเทศฟิลิปปินส์ ไทยและญี่ปุ่นยกเลิกข้อตกลงเพื่อการป้องกันร่วมกัน ๒ ฝ่ายที่ทำไว้กับสหรัฐอเมริกา แต่ต่อมาสหภาพโซเวียตถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการที่จะนำไปสู่การสถาปนาระบบความมั่นคงร่วมกันในเอเชีย ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ

โปรดดู Marine P. Kirsh, “Soviet Security Objectives in Asia” *International Organization* 24 (Summer 1970), p. 467.

นอกจากพยายามขยายอิทธิพลทางด้านกา
รทหารแล้ว สหภาพโซเวียตยังพยายามขยาย
อิทธิพลด้านอื่น ๆ เพื่อแข่งขันกับสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนด้วย สหภาพโซเวียตพยายามใช้
นโยบายประนีประนอมกับสหรัฐอเมริกาและ
ญี่ปุ่น โดยจัดให้มีการประชุมสุดยอดกับสหรัฐ
อเมริกา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เพื่อตกลงมาตรการ
ใหม่เกี่ยวกับการลดอาวุธและหาทางขยายความ
สัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับสหรัฐอเมริกา และ
พยายามหาทางเจรจากับญี่ปุ่นเพื่อตกลงทำสนธิ
สัญญาสันติภาพรวมทั้งหาทางเจรจาเพื่อความ
ร่วมมือในการพัฒนาในทางเศรษฐกิจบริเวณ
ไซบีเรียด้วย นโยบายดังกล่าวของสหภาพโซเวียต
ก็เพื่อหาทางประนีประนอมและลดความตึงเครียด
ในยุโรปนั่นเอง ที่ทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีน
เชื่อว่าเป็นสัญญาณว่าสหภาพโซเวียตได้หันมา
ให้ความสำคัญกับบริเวณตะวันออกมากขึ้น^(๓๗)
อันเป็นกลยุทธ์ของสหภาพโซเวียตที่ต้องการลด
อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคนี้ลงด้วย
แม้ว่าจะมีอิทธิพลน้อยกว่าสาธารณรัฐประชาชน
จีน แต่ก็ป็นยุทธศาสตร์ส่วนหนึ่งของสหภาพ
โซเวียตในการต่อต้านลัทธิทุนนิยม นอกจากนี้

นั้นยังเป็นการแข่งขันอิทธิพลกับญี่ปุ่น ซึ่งขยาย
อิทธิพลทางทะเลเพื่อจะขยายอิทธิพลในภูมิภาค
นี้ โดยเฉพาะในแถบช่องแคบมะละกาและอ่าว
เปอร์เซียอันเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในมหา
สมุทรอินเดีย รวมทั้งเพื่อการขยายผลประโยชน์
ทางเศรษฐกิจและการค้าของตนอีกด้วย^(๓๘)

บทบาทของสหภาพโซเวียตในเอเชียอาคเนย์
หลังสงครามเวียดนามเริ่มมีมากขึ้นในความขัด
แย้งกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ไทยจึงมีความ
จำเป็นที่จะต้องหาทางสถาปนาความสัมพันธ์กับ
สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อเป็นการถ่วงดุล
อำนาจสหภาพโซเวียตซึ่งไทยมีสัมพันธ์ภาพทาง
การทูตอยู่แล้ว นโยบายต่างประเทศที่เป็นกลาง
ของไทยจึงจะบรรลุผล

ง) ญี่ปุ่น บทบาทของญี่ปุ่นซึ่งเคยเป็น
พันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาอย่างแน่นแฟ้นใน
นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ เริ่มเปลี่ยนแปลง
ไปเมื่อสหรัฐอเมริกาประกาศลัทธิ尼克สันเมื่อปี
พ.ศ. ๒๕๑๒ คือ เปลี่ยนจากการสนับสนุนอยู่
เบื้องหลังมามีส่วนในการรับผิดชอบต่อภูมิภาค
เอเชียอาคเนย์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากลัทธิ尼克สัน
ยังผลให้ญี่ปุ่นมีบทบาททางเศรษฐกิจการเมือง
เพิ่มมากขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระของสหรัฐอเมริกา

(๓๗) Doak A. Bennett, "The Changing Strategic Balance in Asia," in *Sino-American Detente And Its Policy Implications*, p. 27.

(๓๘) Robert C. Horn, "The Soviet Perspective," in *Southeast Asia Under the New Balance of Power*, Edited by Sudershan Chawla, Melvin Gurtov and Alain-Gerard Marsot (New York : Praeger Publishers Inc., 1974), p. 32.

การประกาศนโยบายคืนดีกับสาธารณรัฐประชาชนจีนของประธานาธิบดีนิกสันด้วยการเดินทางไปเจรจาและออกแถลงการณ์ร่วมที่กรุงปักกิ่ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยไม่บอกให้ญี่ปุ่นทราบล่วงหน้า ทำให้ญี่ปุ่นไม่สามารถปรับตัวได้ทัน รวมทั้งการที่สหรัฐอเมริกาประกาศลดค่าเงินดอลลาร์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ โดยมิได้ปรึกษากับญี่ปุ่นก่อนเพื่อตอบโต้การเสียเปรียบดุลการค้ากับญี่ปุ่น ทำให้ญี่ปุ่นเกิดความไม่พอใจสหรัฐอเมริกามาก ญี่ปุ่นพยายามแก้ไขด้วยการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระจากสหรัฐอเมริกามากยิ่งขึ้น ด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนแทนจีนไต้หวัน โดยออกแถลงการณ์ร่วมระหว่างโจวเอินไหลกับทานากะ^(๓๙) ในขณะเดียวกันในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ญี่ปุ่นยังได้ร่วมมือกับสหภาพโซเวียตในโครงการพัฒนาไซบีเรีย ประกาศให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย-อากเนย์เพิ่มขึ้น^(๔๐) และดำเนินนโยบายเป็น

มิตรกับกลุ่มประเทศอาหรับ ซึ่งเป็นการดำเนินนโยบายที่ขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก

นโยบายคืนดีกับสาธารณรัฐประชาชนจีนของสหรัฐอเมริกามีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของญี่ปุ่นเป็นอันมาก เพราะนโยบายเดิมของสหรัฐอเมริกาที่เผชิญหน้ากับสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นนโยบายที่ญี่ปุ่นได้รับประโยชน์มากในสงครามอินโดจีนญี่ปุ่นยินยอมให้สหรัฐอเมริกาใช้ฐานทัพของตนเพื่อปฏิบัติการในสงคราม ผลิตอาวุธขายเพื่อใช้ในสงคราม และยังได้ผลประโยชน์จากการที่สหรัฐอเมริกานำเงินค่าใช้จ่ายจากสงครามในประเทศแถบเอเชียมาถือกุญแจต่อเศรษฐกิจของญี่ปุ่นอีกด้วย

ญี่ปุ่นไม่มีทางเลือกมากนักในการดำเนินนโยบายที่จะต้องหันไปคืนดีกับสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียต เพราะญี่ปุ่นไม่มีอำนาจทางทหารแต่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญในบริเวณเอเชียอากเนย์ที่จะต้องรักษา

(๓๙) แถลงการณ์ร่วมระหว่างสหรัฐอเมริกากับสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เซี่ยงไฮ้ ที่แสดงว่าสหรัฐอเมริกายอมรับนโยบายจีนเดียว และถือว่าจีนไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมทั้งการที่สหรัฐอเมริกายืนยันที่จะถอนทหารทั้งหมดออกจากจีนไต้หวัน เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นต้องตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนในเวลาต่อมา

โปรดดู Gene T. Hsiao, ed., "The Sino-Japanese Rapprochement. A Relationship of Ambivalence," in *Sino-American Deicide And Its Policy Implications* (New York: Praeger Publishers, Inc., 1974), p. 165

(๔๐) พัชรี สิริโรต และอุษณีย์ ฉัตรานนท์, "มหาอำนาจในเอเชียอากเนย์ในทศวรรษ ๑๙๗๐," ใน *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองในเอเชียอากเนย์*, อุษณีย์ ฉัตรานนท์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, ๒๕๑๘), หน้า ๓๒๒.

ซึ่งทั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตต่างก็พยายามที่จะหาทางติดต่อผูกมิตรด้วย เพื่อเป็นพลังต่อรองกับอีกฝ่ายหนึ่ง ประกอบกับการถอนกำลังบางส่วน ของสหรัฐอเมริกา จากไอกินาวา เกาหลีใต้ จีนไต้หวัน และในเอเชียอาคเนย์ที่ญี่ปุ่นถือว่าเป็นดินแดนที่ญี่ปุ่นมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นอันมาก ญี่ปุ่นจึงต้องพยายามปรับนโยบายในฐานะที่เป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับสามในสภาวะที่สหรัฐอเมริกาถอนตัวออกไป เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับมหาอำนาจสำคัญในบริเวณนี้คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และสาธารณรัฐประชาชนจีน^(๔๑) โดยที่ญี่ปุ่นยังคงอาศัยอิทธิพลอาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐอเมริกาเป็นเครื่องค้ำจุน และความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนยังคงช่วยทำให้เกิดดุลอำนาจขึ้นมาในบริเวณนี้

อย่างไรก็ดีญี่ปุ่นหันไปมีความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนแทนจีนไต้หวัน ก็ด้วยสถานการณ์บังคับ ในความเป็นจริงแล้ว สาธารณรัฐประชาชนจีนกับญี่ปุ่นยังมีผลประโยชน์บางอย่างที่ยังขัดแย้งกันอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ของการจับปลาในบริเวณเกาะพาราเซล (Paracel) และเกาะสแปรตลี (Spratley) ที่สาธารณรัฐประชาชนจีนอ้างว่า

เป็นน่านน้ำของตน เหตุผลที่สาธารณรัฐประชาชนจีนต้องอ้างสิทธิยึดครองเนื่องจากเป็นเส้นทางที่กองทัพเรือสหภาพโซเวียตผ่านเมื่อจะไปมหาสมุทรอินเดีย ขณะที่ญี่ปุ่นก็จำเป็นต้องใช้ในการขนส่งสินค้าจากตะวันออกกลางมาสู่ประเทศตน อย่างไรก็ตามที่ญี่ปุ่นก็ได้ทำการค้ากับสาธารณรัฐประชาชนจีนเพิ่มมากขึ้นหลังจากที่ได้มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเป็นทางการ

สำหรับความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียต ไม่สามารถตกลงทำสนธิสัญญาสันติภาพกันได้ เพราะไม่สามารถตกลงเรื่องคืนเกาะทางเหนือทั้ง ๔ เกาะให้ญี่ปุ่นได้ และญี่ปุ่นไม่ยินยอมรับแผนการสร้างความมั่นคงร่วมกันแห่งเอเชียของสหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นนโยบายที่สหภาพโซเวียตต้องการให้ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาอ่อนแอลง และป้องกันมิให้ญี่ปุ่นหันไปหาสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น^(๔๒)

การที่ญี่ปุ่นตัดสินใจไปสถาปนาความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนตามสหรัฐอเมริกา ทำให้ฐานะของสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในเอเชีย เพราะญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคนี้แทนสหรัฐอเมริกามากขึ้น หลังจากสหรัฐอเมริกาถอนตัวออกไปจากเอเชีย นโยบายต่างประเทศของไทยจึงจำเป็นต้องปรับ

(๔๑) Donald F. Lach & Edmund S. Wehrle, *International Politics in East Asia Since World War II*, pp. 293-294.

(๔๒) Sheldon W. Simon, "The Japan-China-USSR Triangle," *Pacific Affairs* 4 (Summer 1974), p. 133

ตัวตามไปด้วยในการสถาปนาความสัมพันธ์กับ
สาธารณรัฐประชาชนจีน

สรุปแล้วบทบาทของชาติมหาอำนาจทั้ง
สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน สห
ภาพโซเวียต และญี่ปุ่น ล้วนมีผลอย่างสำคัญ
ต่อการผลักดันให้ไทยต้องตัดสินใจที่จะสถาปนา
ความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนทั้ง
สิ้น ในฐานะที่ไทยเป็นประเทศเล็กไม่สามารถ
กำหนดนโยบายต่างประเทศของตนได้โดยเอก
เทศ จำเป็นอยู่เองที่จะต้องกำหนดบทบาทและ
แนวนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับสภาพ
ความเป็นจริงซึ่งเปลี่ยนแปลงไป ความเปลี่ยน
แปลงที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลกระทบต่อไทยโดยตรง
คือ การประกาศลดบทบาทของสหรัฐอเมริกา
ในเอเชียภายหลังสงครามเวียดนาม อันนำไป
สู่การปรับนโยบายคินดักกับสาธารณรัฐประชา
ชนจีนของสหรัฐอเมริกาในที่สุดประเทศต่าง ๆ
ต้องปรับนโยบายตามไปด้วยแทบทุกประเทศแม้
แต่ญี่ปุ่น จึงเป็นความจำเป็นที่ไทยจะต้องปรับ
นโยบายหันไปสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต
กับสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อสร้างนโยบาย
ต่างประเทศที่เป็นกลาง เฉพาะอย่างยิ่งภายหลัง
สงครามเวียดนามซึ่งบทบาทของสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มีมากขึ้น
และเป็นมหาอำนาจที่มีความบาดหมางกับสหภาพ
โซเวียต นโยบายดังกล่าวจึงมีความสำคัญและ
จำเป็นยิ่งขึ้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงได้ตัด

สนใจดำเนินนโยบายดังกล่าว โดยพิจารณา
ควบคู่ไปกับปัจจัยภายในและปัจจัยระหว่างประ
เทศ

๓. โครงสร้างของระบบความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อความสัม
พันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน
นอกจากบทบาทของชาติมหาอำนาจแต่ละชาติ
แล้วโครงสร้างของระบบความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศโดยส่วนรวมทั้งในองค์การสหประชา
ชาติ และองค์การส่วนภูมิภาคอื่น ๆ ในเอเชีย
อาคเนย์ก็มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย
กับสาธารณรัฐประชาชนจีนเช่นกัน ในฐานะ
ที่เป็นระบบโลกตามสมมุติฐานของทฤษฎีทาง
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ว่า เมื่อระบบ
โลกเปลี่ยนระบบรองย่อมเปลี่ยนแปลงตามไป
ด้วย

ก) องค์การสหประชาชาติ เดิมจีนได้
หวนเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง
๑ ใน ๕ ประเทศขององค์การสหประชาชาติ
แต่เมื่อสหรัฐอเมริกาเปลี่ยนท่าทีที่เป็นปฏิปักษ์
ต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน ด้วยการดำเนิน
นโยบายผ่อนคลายความตึงเครียด ซึ่ง ดร. เฮนรี
คิสซิงเจอร์ ที่ปรึกษาประธานาธิบดีฝ่ายความ
มั่นคงแห่งชาติได้เดินทางไปเจรจากับโจวเอิน
ไหลที่กรุงปักกิ่ง ระหว่างวันที่ ๙-๑๑ สิงหาคม
พ.ศ. ๒๕๑๔ เพื่อทาบทามให้เชิญประธานา
ธิบดินิกสันไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน

เหตุการณ์ดังกล่าวได้ช่วยให้สาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแทนจีนได้ทันได้เร็วขึ้น เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๔^(๔๓) เพราะพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาไม่แน่ใจในนโยบายของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเล็งโจมตีสาธารณรัฐประชาชนจีนและมีท่าทีว่าจะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนและทอดทิ้งจีนได้ทัน

นโยบายดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาเป็นผลให้ภาพพจน์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศดีขึ้น ประเทศต่าง ๆ ในค่ายเสรีจึงตัดสินใจเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนได้ทันด้วย จำนวนประเทศที่ให้การรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนเพิ่มขึ้นจาก ๕๓ ประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เป็น ๑๐๐ ประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ขณะที่ประเทศที่เคยรับรองจีนได้ทัน ๖๘ ประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ลดเหลือ

เพียง ๓๐ ประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๑๘^(๔๔) และมีแนวโน้มว่าประเทศต่าง ๆ ที่เคยให้การรับรองจีนได้ทันจะเปลี่ยนไปให้การรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนแทนมากขึ้น

บทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศจึงนับวันจะทวีมากยิ่งขึ้น ในฐานะที่เป็นมหาอำนาจที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วโลก ฐานะและบทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงส่งผลกระทบต่อสภาพการเมืองในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์โดยตรง เฉพาะอย่างยิ่งส่งผลกระทบต่อองค์การส่วนภูมิภาคที่สำคัญ ๆ ในภูมิภาคนี้ ที่เป็นการรวมตัวกันของประเทศต่าง ๆ ทั้งในและนอกภูมิภาค ทั้งที่มีวัตถุประสงค์เผชิญหน้ากับสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยตรงและโดยอ้อม

ข) องค์การส่วนภูมิภาค องค์การส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกันทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับสาธารณรัฐประชาชนจีน อาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทที่มีวัตถุประสงค์ต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยตรง และประเภทที่มีวัตถุประสงค์โดยอ้อม

(๔๓) สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าเป็นสมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคง โดยสมาชิกสมัชชาใหญ่สหประชาชาติลงมติด้วยคะแนนเสียงข้างมาก ๗๖ ต่อ ๓๕ (งดออกเสียง ๑๗ ประเทศไม่เข้าประชุม ๒ ประเทศ)

โปรดดูรายละเอียดใน เขียน ธีระวิทย์, “ปัญหาที่นั้งจีนในองค์การสหประชาชาติ,” *จีนกับสังคมโลก* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๘), หน้า ๗๘-๘๘.

(๔๔) เขียน ธีระวิทย์, “จีนกับการคลี่คลายความตึงเครียดในเอเชีย,” *จีนกับสังคมโลก* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๘), หน้า ๓๘๖.

๑) องค์การซีโต้ (SEATO) และองค์การแอสแปค (ASPAC)^(๔๕) การที่สหรัฐอเมริกาหันไปคึกคักกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งในอดีตสหรัฐอเมริกาเคยต่อต้านว่าเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ผู้รุกราน ทำให้ข้ออ้างดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาไม่สมเหตุสมผลอีกต่อไป องค์การส่วนภูมิภาคซึ่งสหรัฐอเมริกาสนับสนุนให้พันธมิตรก่อตั้งขึ้นมาเพื่อต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงต้องพลอยกระทบกระเทือนไปด้วยเพราะกลายเป็นสิ่งที่ล้าสมัย เฉพาะอย่างยิ่งองค์การซีโต้ ในเอเชียอาคเนย์ที่มั่นนโยบายต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยตรงจึงหมดความสำคัญลง เห็นได้จากการที่ปากีสถาน ประเทศสมาชิกถอนตัวออกในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ฝรั่งเศสส่งคำบำรุงสมาชิกตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๖ รัฐบาลพรรคกรรมกรของออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ประกาศงดการเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ขององค์การ แต่ยังคงสมาชิกสภาพอยู่ด้วยการขอรับรองของสหรัฐอเมริกา ประเทศอื่น ๆ ก็มิได้ให้ความสำคัญกับองค์การซีโต้มากนัก คงจะมีแต่ไทยและฟิลิปปินส์เท่านั้นที่ยังคงรู้สึกผูกพันอยู่กับองค์การซีโต้ เพราะยังคงมีนโยบายต่างประเทศผูกพันกับสหรัฐอเมริกาอย่างแน่นแฟ้น โดยเฉพาะไทยซึ่งเป็นประเทศที่ตั้งที่ทำการขององค์-

การซีโต้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าองค์การซีโต้จะมีได้ยุบเลิกไปแม้จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ก็ตาม แต่ก็มีได้มีบทบาทอะไรเด่นชัดนักโดยเฉพาะบทบาทในทางการเมือง บทบาทใหม่ขององค์การซีโต้จึงพยายามเน้นไปในทางความร่วมมือกันระหว่างประเทศสมาชิกในภูมิภาคทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าด้านการเมืองและการทหาร

บทบาทใหม่ขององค์การซีโต้เท่ากับเป็นการยอมรับสภาพความเป็นจริงในภูมิภาคนี้ ดังนั้นถึงแม้องค์การซีโต้จะมีอยู่ต่อไปหรือไม่ก็ตาม ก็จะไม่เป็นอุปสรรคต่อการที่ไทยจะสถาปนาความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนมากนัก เพราะองค์การซีโต้ไม่มีประสิทธิภาพอยู่แล้วตั้งแต่เมื่อสหรัฐอเมริกาเปลี่ยนนโยบายไปคบกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งองค์การซีโต้ก็คงจะต้องล้มเลิกไปในที่สุดเพราะวัตถุประสงค์สำคัญขององค์การหมดความจำเป็น

สำหรับองค์การแอสแปค ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่าเป็นการร่วมมือกันเพื่อยกระดับพัฒนาการในหมู่ประเทศสมาชิกในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี วิชาการ ฯลฯ โดยปฏิเสธว่าไม่ใช่องค์การทางการเมืองหรือการทหาร แต่ก็ยากที่จะปฏิเสธได้ว่ามีเป้าหมายสำคัญที่แอบแฝงอยู่เพื่อการต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีน

(๔๕) สมาชิกองค์การซีโต้ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา ฟิลิปปินส์ ไทย ปากีสถาน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อังกฤษ และฝรั่งเศส ส่วนสมาชิกองค์การแอสแปคประกอบด้วย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น ไต้หวัน เกาหลีใต้ เวียดนามใต้ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย

อย่างไรก็ดีผลของการประชุมองค์การแอสแปคครั้งที่ ๗ ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๔ ที่กรุงเซอูล ประเทศเกาหลีใต้^(๔๖) เป็นที่เห็นชอบร่วมกันว่า การเดินทางไปเยือนปักกิ่งของประธานาธิบดีนิกสันเป็นสิ่งที่จะต้องยอมรับ และเห็นด้วยว่าความแตกต่างของอุดมการณ์และลัทธิการเมืองมิได้เป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือระหว่างประเทศ องค์การแอสแปคจึงมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงท่าทีและปรับปรุงแนวนโยบายขององค์การ ให้เข้ากับสภาพที่เป็นจริงของสถานการณ์ระหว่างประเทศ เพื่อเป็นการลดความตึงเครียดและระงับการขัดแย้งระหว่างประเทศ ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ได้ตกลงสถาปนาความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนในเวลาต่อมาเกือบทุกประเทศ ดังนั้นบทบาทขององค์การแอสแปคจึงแทบไม่มีความสำคัญอีกต่อไป

บทบาทดังกล่าวขององค์การแอสแปคจึงน่าจะเป็นองค์ประกอบอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ไทยในฐานะประเทศสมาชิกตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องเปิดความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนตามไปด้วย

๒) สมาคมอาเซียน (ASEAN)^(๔๗) ผลของการเปลี่ยนแปลงสภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างมหา-

อำนาจในเอเชียอาคเนย์ เป็นผลให้เกิดการปรับนโยบายต่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ใหม่นั้นคือ มาเลเซียได้เสนอ “ปฏิญญาแห่งกัวลาลัมเปอร์” ซึ่งประกาศใช้ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เพื่อเสนอให้ประเทศในภูมิภาคนี้ร่วมมือกันเพื่อบรรลุถึงนโยบายเป็นกลาง อย่างไรก็ตามนโยบายดังกล่าวไม่สามารถบรรลุผลเต็มที่นักเพราะผลประโยชน์ของประเทศสมาชิกมีแตกต่างกัน จึงไม่สามารถกำหนดนโยบายที่สามารถปฏิบัติร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เหตุการณ์ทางการเมืองในอินโดจีนในเวียดนามและกัมพูชาที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ชนะ ทำให้ประเทศสมาชิกสมาคมอาเซียนมีความตื่นตัวที่จะหาทางกำหนดนโยบายร่วมกันเพื่อเผชิญสถานการณ์ใหม่ ในการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนครั้งที่ ๘ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงได้กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ นอกจากนี้ยังได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันในบรรดากลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนในเรื่องการรับรองสัมพันธภาพกับสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วย^(๔๘) โดยเป็นที่เห็นชอบร่วมกันที่จะวางท่าทีที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อเวียดนามและกัมพูชา รวมทั้งพยายามหาทางสร้างความสัมพันธ์ใหม่ต่อกันด้วยการเชิญให้

(๔๖) ASPAC meet ends with call for co-operation,” *Bangkok Post* (17 June 1972), p. 7.

(๔๗) สมาชิกขององค์การอาเซียนประกอบไปด้วย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และอินโดนีเซีย.

(๔๘) อุษณีย์ ฉัตรานนท์, “ก้าวใหม่ของอาเซียน,” *รัฐศาสตร์สาร* ๓ (มกราคม ๒๕๑๙), หน้า ๗๒.

รัฐบาลใหม่เข้าเป็นสมาชิกขององค์การอาเซียน แต่ยังไม่เป็นที่ตกลงกัน นอกจากนี้ยังแสดงท่าทีพร้อมที่จะเปิดความสัมพันธ์กับประเทศในอินโดจีน และหวังที่จะมีความร่วมมือกับกลุ่มประเทศในอินโดจีน โดยไม่ถือเอาความแตกต่างในระบบสังคมและการเมืองเป็นอุปสรรค

สำหรับเรื่องการเดินทางในบรรดาประเทศอาเซียนบางประเทศที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันในการประชุมครั้งนี้ด้วย ประเทศแรกที่ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนคือ มาเลเซีย เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๗^(๔๙) แต่บรรดาประเทศสมาชิกไม่สามารถตกลงที่จะกำหนดนโยบายร่วมกันในการติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ ทั้งนี้เนื่องจากบางประเทศไม่มั่นใจในสถานการณ์ของประเทศตนอย่างเพียงพอและยังไม่ไว้วางใจต่อท่าทีของสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วย

ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่สองในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนที่ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๘ ภายหลังจากการประชุมครั้งนี้ไม่นานนัก โดยฟิลิปปินส์ได้ประ-

กาศยกเลิกข้อจำกัดในการค้าขายกับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ และมีการแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการค้าต่อกันด้วย นโยบายดังกล่าวนับว่าเป็นผลดีต่อประเทศทั้งสองเป็นอันมากในการผ่อนคลายความตึงเครียดกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

สำหรับประเทศไทยตั้งแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญในอินโดจีนในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งเวียดนามและกัมพูชารวมทั้งลาว พ่ายแพ้ต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ ทำให้เกิดปัญหาสำคัญเรื่องความมั่นคงปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ในทรรศนะของผู้นำไทยจึงหวังพึ่งพาทิศทางการอาเซียนทั้งในแง่ของความมั่นคงทางทหาร และยังคงคาดหวังที่จะร่วมมือกับมิตรประเทศในอาเซียนเพื่อสถาปนาสันติภาพและความมั่นคงร่วมกันในภูมิภาคอีกด้วย^(๕๐)

รัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศใหม่ให้เข้ากับบรรยากาศของการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อสร้างบรรยากาศของความเป็นกลางให้เกิดดุลอำนาจขึ้นเพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกราชและผลประโยชน์แห่งชาติ รัฐบาลจึงได้ตัดสินใจที่จะสถาปนาความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบกับการที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีบทบาทในฐานะประเทศมหาอำนาจในองค์การสหประชาชาติที่ประเทศ

(๔๙) โปรตศุรายละเอียดยกใน กอบแก้ว สุวรรณทัต-เพ็ชร, “จดหมายจากมาเลเซีย: การเปิดสัมพันธ์ภาพทางการทูตกับจีน”, *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ๑๒ (สิงหาคม ๒๕๑๗), หน้า ๖๔-๗๐.

(๕๐) Sarasin Viraphol, *Directions in Thai Foreign Policy*, pp. 46-47.

ส่วนใหญ่ให้การยอมรับ ประเทศสมาชิกสมาคม
แอสแปคบางประเทศก็ได้ให้การยอมรับ ประเทศ
ไทยซึ่งหวังที่จะดำเนินนโยบายร่วมมือกับประเทศ
สมาคมอาเซียนจึงตัดสินใจติดต่อกับสาธารณรัฐ
ประชาชนจีน เพื่อให้ไทยสร้างความเป็น
กลางบรรลุผลสำเร็จ เนื่องจากไทยเกรงภัยจาก
ลัทธิคอมมิวนิสต์เพราะมีอาณาบริเวณติดต่อกับ
ประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนโดยตรง

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาล
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ในการสถาปนาความ
สัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงเป็น
การสอดคล้องกับบรรยากาศทางการเมืองระหว่าง
ประเทศทั้งในระดับระหว่างประเทศและในระดับ
ภูมิภาคซึ่งเปลี่ยนแปลงไปและไทยจำเป็นต้อง
ปรับนโยบายตามไปด้วย

สรุปแล้วถือได้ว่าการตัดสินใจของรัฐบาล
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เพื่อสถาปนาความ

สัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน
เป็นการสอดคล้องกับสภาพทางการเมืองทั้งภายใน
และภายนอก กล่าวคือสอดคล้องกับสภาพ
ภายใน เนื่องจากเป็นที่ยอมรับของกลุ่มพลังทาง
การเมืองอย่างกว้างขวาง เพราะรัฐบาลดำเนิน
นโยบายเพื่อแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมและช่อง
ว่างทางเศรษฐกิจระหว่างคนรวยกับคนจนควบคู่
กันไปด้วย แม้อาจจะยังไม่ประสบผลสำเร็จมาก
นักเพราะรัฐบาลเพิ่งจะบริหารประเทศได้เพียง ๓
เดือนเท่านั้น ขณะเดียวกันก็เป็นประโยชน์กับ
รัฐบาลสหพรรค ซึ่งกำลังแตกความสามัคคีกัน
ให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากยิ่งขึ้น
และสอดคล้องกับสภาพการเมืองภายนอก ซึ่ง
เปลี่ยนแปลงไปทั้งในภูมิภาคและในโลก อันเป็น
ความจำเป็นที่ไทยจะต้องให้การรับรองสาธารณ-
รัฐประชาชนจีน เพื่อสามารถบรรลุนโยบาย
ต่างประเทศแบบเป็นกลาง นั่นคือการได้รับการ
ค้าประกันจากมหาอำนาจทุกฝ่ายอย่างแท้จริง